

TILASTOTOIMEN

KEHITYS 1986

**SELVITYS VALTION TILASTOTOIMEN KEHITYKSESTÄ VERRATTUNA
VALTION TILASTOTOIMEN KEHITTÄMISOHJELMAAN**

HELSINKI 1987

Helsinki 14.1.1987

N:o TK-40-2-87
Viite

Valtiovarainministeriö
PL 286

00171 HELSINKI

Asia Kertomus valtion tilasto-
toimen kehityksestä 1986

Tilastokeskus lähettää oheisena Tilastokeskuksesta annetun asetuksen 1 §:ssä tarkoitetun kertomuksen valtion tilasto-
toimen kehityksestä sekä virastotyötoimikunnan siitä antaman
lausunnon. Kertomus on käsitelty ja hyväksytty Tilasto-
keskuksen johtokunnan kokouksessa 9.1.1987.

Kertomus on laadittu pitäen lähtökohtana valtioneuvoston
vahvistamaa valtion tilastotoimen kehittämishjelmaa vuosille
1984-88. Tilastokeskus on koonnut kertomuksen tiedot valtion
koko tilastotoimen kehittämis- ja valvontatyön yhteydessä.
Muiden kuin Tilastokeskuksen osalta tiedot perustuvat näiden
viranomaisten kanssa käytyihin tilastotoimen kehitystä koske-
viin neuvotteluihin.

Tilastokeskus kiinnittää valtiovarainministeriön huomiota
kertomuksen sivulla 26 olevan liike- ja yhteisötunnuksen
julkisuutta ja käyttöä koskevaan toimenpide-esitykseen.

Tilastoneuvostolta pyydetään lausuntoa kertomuksesta. Kerto-
mus lähetetään tiedoksi kaikille ministeriöille sekä tilasto-
ja laativille viranomaisille.

Pääjohtaja

Olavi E. Niitamo

Johtaja

Pertti Marjomaa

Tilastokirjasto
statistikbiblioteket

123527

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. SELVITYSHANKKEET	1
2.1. Tietojen käyttöönsaattamisen maksullisuutta koskevat periaatteet	2
2.2. Valtion tilastotoimen tietokantojen rakentamiseen, säilyttämiseen ja käyttöön liittyvät periaatteet	2
2.3. Julkisyhteisöjen hallussa olevien tietoaineistojen käyttömahdollisuudet	3
2.4. Valtion tilastotoimen toimintaedellytykset turvaavan lainsäädännön tarkistaminen	4
2.5. Perustietojen antajille tarkoitettujen tilastaselvitysten laadintamahdollisuudet	5
2.6. Tilastotoimen ja yhteiskunnan muiden sosiaalis-taloudellisten tietojärjestelmien väliset liittymät	5
2.7. Kansainvälisen tilastoyhteistyön sisältö ja tavoitteet	6
2.8. Valtion tilastotoimen työnjaon kehittäminen	6
3. YLEISET KEHITTÄMISHANKKEET	7
3.1. Tietojen käytön edistäminen	7
3.2. Luokitusstandardien laadinta ja käytön edistäminen	9
3.3. Tilastokeskuksen tuotantomenetelmän uudistus	10
3.4. Aineistojen yhtenäistäminen ja laadun parantaminen	11
3.5. Tietojen yhteis- ja monikäytön edistäminen	12
3.6. Tilastotuotannon nopeus ja oikea-aikaisuus	14
3.7. Henkilöstökoulutus	15
3.8. Kansainväliseen tilastoyhteistyöhön osallistuminen	16
3.9. Yhteistyön kehittäminen valtion tilastotuotantoon vaikuttavien viranomaisten kanssa	17
3.10. Tilastojärjestelmien ja eri hallinnonalojen suunnittelu- ja seurantajärjestelmien yhteensovittaminen	17
4. AINEISTO- JA TILASTOKOHTAISET KEHITTÄMISHANKKEET	18

4.1. Väestön tulot ja varallisuus	18
4.2. Ympäristöolot ja ympäristönsuojelu	19
4.3. Elinolot	20
4.4. Tuotanto ja työvoima	21
4.5. Rekisteripohjainen väestölaskenta	23
4.6. Vuoden 1985 asunto- ja elinkeinotutkimus	24
4.7. Vuosittaiset asunto-, rakennuskanta- ja poistumatilastot	24
4.8. Kotitaloustiedustelut	25
4.9. Aikuiskoulutus	25
4.10. Automaatio ja tuotannon automatisointi	25
4.11. Yritystilastot ja yritysrekisteri	26
4.12. Kiinteistötietojen rekisteröintijärjestelmän tilastollinen hyväksikäyttö	27
5. TILASTOTOIMEN KUSTANNUKSET	27

1.
JOHDANTO

Syyskuussa 1983 valtioneuvosto vahvisti valtion tilastotoimen kehittämishojelman vuosille 1984-1988. Kukin tilastoja laativa tai muutoin valtion tilastotoimen piiriin kuuluva viranomainen toteuttaa ohjelmaa omassa toiminnassaan. Tilastokeskuksen tehtävänä on ohjata ja valvoa tilastotoimen kehittämistä hyväksytyn ohjelman mukaisesti. Tilastokeskus laatii vuosittain selvityksen ohjelman toteutumisesta.

Nyt käsillä oleva selvitys on kolmas voimassa olevan kehittämishojelman seuranta-asiakirja. Selvityksen kohteena on valtion koko tilastotoimi. Pääpaino on annettu niille hankkeille, joista kehittämishojelmassa on maininta. Selvitys kattaa myös uudet kehittämishankkeet, vaikka varsinainen toiminta ajoittuisikin seuraaville vuosille. Kehittämishojelman painotuksista johtuu, että selvitys sisältää melko paljon Tilastokeskuksen omia hankkeita.

Luvussa 2 kuvataan kehittämishojelmassa mainittujen selvityskohteiden edistymistä, luvussa 3 selostetaan vuonna 1986 käynnissä olevia yleisiä kehittämishankkeita ja lukuun 4 on koottu aineisto- ja tilastokohtaisia kehittämishankkeita koskevat selostukset. Lopuksi esitetään yhteenveto tilastotoimen kustannuksista.

2.
SELVITYSHANKKEET

Tilastotoimen kehittämishojelman mukaan Tilastokeskuksen tehtävänä on selvittää ohjelmakaudella seuraavat asiat:

1. tietojen käyttöonsaattamisen maksullisuutta koskevat periaatteet;
2. valtion tilastotoimen tietokantojen rakentamiseen, säilyttämiseen ja käyttöön liittyvät periaatteet;
3. julkisyhteisöjen hallussa olevien tietoaineistojen käyttömahdollisuudet;
4. valtion tilastotoimen toimintaedellytykset turvaavan lainsäädännön tarkistustarpeet;
5. perustietojen antajille tarkoitettujen tilast selvitysten laadintamahdollisuudet (ns. takaisinraportointi);

6. tilastotoimen ja yhteiskunnan muiden sosiaalitaloudellisten tietojärjestelmien väliset liittymät;
7. kansainvälisen tilastoyhteistyön sisältö ja tavoitteet;
8. valtion tilastotoimen työnjaon kehittäminen.

2.1.

Tietojen käyttöönsaattamisen maksullisuutta koskevat periaatteet

Tilastokeskus on vahvistanut marraskuussa 1986 laatimiensa julkaisujen jakelun maksullisuutta koskevat periaatteet. Tilastokeskuksen julkaisut ovat maksuasetuksen mukaisesti maksullisia. Määrätyissä tapauksissa voidaan julkaisu luovuttaa maksutta. Tällaisia tapauksia ovat mm. yhteistyöprojektit ja vastavuoroisuus.

Tilastokeskus valmistelee edelleen tuotteittensa hinnoitteluperiaatteita toisaalta maksullisuutta koskevan periaatepohdinnan ja toisaalta laskenta-toimen kehittämistyön avulla.

2.2.

Valtion tilastotoimen tietokantojen rakentamiseen, säilyttämiseen ja käyttöön liittyvät periaatteet

Tilastokeskus on aloittanut käytännön toimet yhteisen tilastotietokantajärjestelmän luomiseksi valtionhallintoon. Tavoitteena on kaikkien keskeisten tilastotietojen saaminen suoraan käyttöisiin tilastotietokantoihin. Järjestelmässä viedään eri tilastoviranomaisten pitkät, koko maata koskevat aikasarjat Tilastokeskuksen aikasarjatietokantaan ja luodaan aluetietokannan rinnalle eri ilmiöalueita käsitteleviä sektoritietokantoja. Valmistuneista tai valmisteilla olevista tietokannoista raportoidaan luvussa 3.1. Neuvottelut terveys-, liikenne-, koulutus-, työsuojelu- ja julkisen sektorin tietokantojen kehittämisestä on käynnistetty.

OECD:n ja Suomen välistä on-line tiedonsiirtoa varten laajennetaan aikasarjatietokannan tietosisältöä ja rakennetaan tietokantaan OECD:n tiedonsiirto-ohjelmistoon sopiva liitântä.

Pidemmällä tähtäimellä tilastotietokantoihin pyritään kehittämään luonnollisen kielen ymmärtävä käyttöjäliitântä niiden kokemusten nojalla, joita

saatiin Teknologian Kehittämiskeskuksen tuella toteutetusta aikasarja-asiantuntijajärjestelmästä (ASTIKA-AJ). Rajattuja käyttäjäryhmiä varten suunnitellaan tietokannoista myös muita mikrotietokonepohjaisia asiantuntijajärjestelmiä.

Standardiluokitusten käytön edistämiseksi luodaan käyttäjille tarkoitettuja luokitustietokantoja ja kehitetään rekisterirekisteriä (RERE). Lisäksi selvitetään tiedonsiirtoverkkojen ja telepalvelujen käyttömahdollisuudet tietokantojen sisältämien tietojen jakelussa. Tilastotietokantojen käyttömaksujen yhtenäistämisvaihtoehdot selvitetään vuoden 1987 aikana.

Tietokantatoiminta organisoitiin Tilastokeskuksessa 1.6. 1986 lähtien tietotekniikkalinjan tietokantayksikköön.

2.3.

Julkisyhteisöjen hallussa olevien tietoaineistojen käyttömahdollisuudet

Valtion, kuntien ja muiden julkisyhteisöjen hallussa olevien tietoaineistojen tilastollista hyväksikäyttöä selvittävä merkittävin Tilastokeskuksen hanke on kokonaan rekistereihin perustuvien väestölaskentojen valmistelu. Hankkeen nykytilasta raportoidaan luvussa 4.5.

Tilastokeskus on ollut aktiivisesti mukana elinkeinoverotusrekisterin kehittämisessä ja pyrkii vaikuttamaan hankkeen etenemiseen niin, että verotusaineistoja voitaisiin käyttää hyväksi tilinpäätöstilastojen laadinnassa.

Tilastokeskus on kertomusvuonna osallistunut edelleen valtiokonttorin eläketietokantaan sisältyvän palvelussuhderekisterin kehittämiseen. Eläketurvakeskuksen kanssa on neuvoteltu sen hallussa olevien tietoaineistojen käyttömahdollisuuksista nykyistä laajemmin Tilastokeskuksen tuotannossa.

Tilastokeskus on osallistunut Merentutkimuslaitoksen hallussa olevan Itämeren ympäristötietoja sisältävän rekisterin käyttökelpoisuuden parantamiseen. Aineistoa tullaan käyttämään vuonna 1987 ilmestyvässä ECE:n ympäristötilastoja kuvaavassa kokoomajulkaisussa.

Muita keskeisiä hankkeita kertomusvuonna ovat olleet asuntohallituksen kuntatiedostojärjestelmän kehittäminen, kiinteistötietojärjestelmän kehittäminen, VALTAVA-tiedostojen hyödyntäminen, työsuojeluhallituksen työpaikkarekisterin kehittäminen ja Autorekisterikeskuksen tietojärjestelmien kehittäminen. Tilastotoimen tarpeiden huomioon ottaminen on pyritty turvaamaan joko osallistumalla hankkeisiin tai aktiivisella seurannalla.

2.4.

Valtion tilastotoimen toimintaedellytykset turvaavan lainsäädännön tarkistaminen

Tilastokeskuksessa vuoden 1985 aikana valmisteltu ehdotus Tilastokeskuksen tietojen keruuta, tietojen luottamuksellisuutta ja luovutusta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi oli laajalla lausuntokierroksella vuoden 1986 alkupuolella. Lausuntokierroksen jälkeen asian valmistelua on jatkettu käymällä ehdotuksesta neuvotteluja keskeisten lausunnonantajien kanssa. Tavoitteena on, että lakiehdotus saataisiin eduskunnan käsiteltäväksi vuoden 1987 aikana.

Lainsäädännön uudistamisen tavoitteena on tietojen saannin turvaaminen sekä tietojen luottamuksellisuutta ja luovutusta koskevien säännösten selkeyttäminen ja yhtenäistäminen. Nykyinen hajanainen ja vanhentunut lainsäädäntö ei vastaa Tilastokeskuksen nykyisen toiminnan vaatimuksia. Lainsäädännön uudistaminen liittyy myös yleiseen tietosuojalainsäädäntöön; hallituksen eduskunnalle antaman henkilörekisterilakiesityksen perusteluissa edellytetään Tilastokeskuksen perusaineistojen tietosuojaa koskevien säännösten tarkistamista.

Tilastokeskusta koskevan lainsäädännön uudistamisen yhteydessä selvitetään myös muiden tilastoviranomaisten säästöjen kehittämistarpeet. Samalla laaditaan suunnitelma siitä, millaisin lainsäädännöllisin toimin valtion koko tilastotoimi saadaan sisälöltään mahdollisimman yhtenäisen lainsäädännön piiriin.

2.5.

Perustietojen antajille tarkoitettujen tilastaselvitysten laadintamahdollisuudet

Perustietojen antajille tarkoitettujen tilastaselvitysten laadintamahdollisuuksia on selvitetty väestölaskentahankkeen puitteissa. Koeluontoisesti on yhdistetty vuoden 1980 väestölaskentatietoja palkka- ja eläkerekisterin tietoihin. Näin on kehitetty toimialakohtaisia työvoiman rakenne- ja liikkuvuustilastoja, joita annetaan palautteena yrityksille samalla kun niiltä vuoden 1987 lopussa aletaan kerätä työntekijöiden toimipaikkatietoja. Yritysten mielipiteitä palautetilastoista kartoitetaan vuodenvaihteessa 1986/1987, kun 15 000 yritykselle lähetetään laaja tiedotuspaketti työntekijöiden toimipaikkatietojen keruusta.

Muoviteollisuuden jätetiedusteluun vastanneille toimipaikoille lähetettiin palautteena lyhennelmä tutkimustuloksia koskevasta raportista.

Ns. takaisinraportointi ei ole edennyt kertomusvuonna yrityksiltä kerättävien keskeisten aineistojen, teollisuus- ja tilinpäätöstilastojen osalta.

2.6.

Tilastotoimen ja yhteiskunnan muiden sosiaalis-taloudellisten tietojärjestelmien väliset liittymät

Tilastokeskus on osallistunut asian selvittämiseen tietotekniikan neuvottelukunnan asettaman tietohuoltojaoston puitteissa. Vuonna 1986 tehtävänä oli mm. tietohuollon keskeisen käsitteistön kokoaminen, muistiosarjan laatiminen tietohuollon kehittämiseksi, tietohuoltoseminaarin valmistelun käynnistäminen sekä tietohuollon hallintomallin rakentaminen valtionhallinnon osalta. Pääpaino jaoston työssä oli vuonna 1986 julkishallinnon tietohuollon ja tietohallinnon kehittämisessä.

Valtiovarainministeriön järjestelyosaston asettaman tietohuollon tilannekartoitushankkeen tehtävänä oli kartoittaa tietohuollon kannalta tärkeät valtionhallinnon rekisterit sekä analysoida rekistereiden ongelmia, kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia. Työhön osallistuivat järjestelyosaston ja Tilastokeskuksen ohella myös Valtion tietokonekeskus ja Väestörekisterikeskus. Loppuraportti valmistui kertomusvuoden syksyllä.

2.7.

Kansainvälisen tilastoyhteistyön sisältö ja tavoitteet

Kertomusvuonna ei ole tehty selvityksiä kansainvälisen tilastoyhteistyön sisällöstä ja tavoitteista, joten tiedot muiden tilastoviranomaisten kansainvälisestä yhteistyöstä ovat vuonna 1983 tehdyn peruskartoituksen varassa. Resurssien puutteen vuoksi kokonais selvitystä ei pystytä jatkamaan lähivuosina.

2.8.

Valtion tilastotoimen työnjaon kehittäminen

Tilastokeskus on ainoa yksinomaan tilastojen tuottamiseen keskittynyt valtion virasto. Myös lukuisat muut valtion virastot ja laitokset laativat muun toimintansa ohella tilastoja. Näistä viranomaisista kuitenkin vain 35 kuuluu Tilastokeskuksen harjoittaman säännöllisen koordinoinnin piiriin. Tämä tilastoviranomaisten rajaus on muotoutunut 1970-luvulla tilastotoimen kehittämishjelman laadintamenettelyssä ja on sopimuksenvaraisena yksi monista mahdollisista. Mukana on viranomaisia, joiden merkitys tilastojen tuottajana on verraten vähäinen. Rajauksen ulkopuolelle taas jää eräitä valtion virastoja, joilla on nykyisin olennainen merkitys Suomen tilastotoimessa.

Monellakaan tilastoja laativalla viranomaisella ei ole säädöksissään edes mainintaa tilastotehtävistä. Myöskään tilastoja laativien viranomaisten yhteistyöstä ja työnjaosta yleisellä tasolla ei ole juuri säädöksiä. Hallinnollisten aineistojen käytön lisääntyminen tilastotoimessa, tilastotoimen säädöspohjan puutteellisuus sekä se, että tilastoja tuotetaan yhä enemmän varsinaisen valtion tilastotoimen ulkopuolella, ovat tehneet ajankohtaiseksi selvityshankkeen, jolla pyritään yhtenäistämään tilastotoimen säädöksiä sekä kehittämään tilastotoiminta organisaatioltaan ja työnjaoltaan nykyistä selkeämmäksi kokonaisuudeksi. Hanke ei ole edennyt kertomusvuonna.

3. YLEISET KEHITTÄMISHANKKEET

Tilastotoimen kehittämissohjelmassa on mainittu useita toimintapoliittisia linjoja, joista keskeisiä ovat:

1. tietojen käytön edistäminen
2. luokitusstandardien laadinta ja käytön edistäminen
3. Tilastokeskuksen tuotantomenetelmän uudistus
4. aineistojen yhtenäistäminen ja laadun parantaminen
5. tietojen yhteis- ja monikäytön edistäminen
6. tilastotuotannon nopeus ja oikea-aikaisuus
7. henkilöstökoulutus
8. kansainväliseen tilastoyhteistyöhön osallistuminen
9. yhteistyön kehittäminen valtion tilastotuotantoon vaikuttavien viranomaisten kanssa
10. tilastojärjestelmien ja eri hallinnonalojen suunnittelu- ja seuranta-järjestelmien yhteensovittaminen.

3.1. Tietojen käytön edistäminen

Tilastotietojen käytettävyyden ja saatavuuden edistämiseksi pohjoismaisten tilastokirjastojen yhdessä rakentama tilastoaineistojen viitetietokanta ListStat sisältää vuoden vaihteessa n. 3 500 viitettä pohjoismaisista tilastojulkaisuista sekä suuresta osasta OECD-maiden tilastoja. Suomen viitteitä on n. 2 700. Vuoden 1987 aikana lisätään tiedot kansainvälisten järjestöjen julkaisuista ja näiden jälkeen tilastomonografiat. Tietokanta avataan yleisön koekäyttöön keväällä 1987, kun kaikki OECD-maiden aineistot on saatu tallennettua.

Tilastokeskus on jatkanut kertomusvuonna omien kokoelmiensa saattamista viitetietokantoihin. Tilastokirjaston luettelointitiedostossa on 13 500 viitettä, joista 8 600 viitettä on mukana kotimaisten kirjojen ja artikkeleiden viitetietokannassa KATI. KAUKO-tietokannassa ovat viitteet tilastokirjaston ulkomaisista kirjoista ja KAUSI-tietokannassa ovat viitteet kirjaston ulkomaisista sarjoista FINUC-S-rekisterin pohjalta. Kaikki edellä mainitut tietokannat ovat VTKK:n Minttu-ympäristössä.

Julkaisemattoman tilastotiedon käytettävyyttä on parannettu mikrokuvaamalla kysytyimpää aineistoa.

Koti- ja ulkomaisen tilastotiedon käyttöä on tehostettu antamalla asiakkaille koulutusta tilastotiedon käytöstä tiedonlähteenä, kertomusvuonna yhteensä yli 60 tuntia yli 800 henkilölle.

Grafiikan hyväksikäyttö on eräs tapa saattaa tilastotietoja laajemmalti käyttöön helposti luettavassa ja havainnollisessa muodossa. Suomen kartastolla on Maanmittaushallituksessa laaja teemakarttojen tuotantosuunnitelma. Tavoitteena on tuottaa karttoja luonnosta, väestöstä, talouselämästä, yhteiskunnasta ja kulttuurista yhteensä 49 eri aihepiiristä. Tällä hetkellä on valmiina 18 eri aihepiiriä koskevat kartat.

Vuoden 1986 aikana valmistuivat karttajulkaisut rakentamisesta, vesi- ja jätehuollosta sekä energiasta. Lisäksi kuluvan vuoden aikana valmistuvat vesiä, korkeus- ja syvyysuhteita ja geomorfologiaa kuvaavat julkaisut. Tilastokeskus ja muut tilastoviranomaiset ovat osallistuneet Maanmittaushallituksen hankkeeseen.

Tilastotietojen käyttöä pyritään edistämään tietokantojen avulla. Maataloutta koskeva sektoritietokanta MALTIKA otettiin käyttöön lokakuussa 1986, asuntohallituksen tietoja sisältävä AHTIKA toteutetaan vuoden loppuun mennessä. Metsäntutkimuslaitos jatkaa edelleen metsäsektoria koskevan tietokannan (METKA) kehittämistä. Valtiovarainministeriön, Valtion tietokonekeskuksen ja Tilastokeskuksen yhteistyönä aloitettiin kertomusvuonna tulonjakotilaston palvelutietokannan rakentaminen VTKK:een. Tietokanta valmistuu vuonna 1987.

Tilastokeskus aloitti vuonna 1986 julkaisujensa myyntitoiminnan, joka aiemmin oli tapahtunut yksinomaan Valtion painatuskeskuksen toimesta. Myynnin edistämiseksi ja viraston tunnetuksi tekemiseksi on osallistuttu mm. messuihin, joista mainittakoon Finbuild-messut ja Educa-messut. Julkaisujen ensimmäinen myyntiluettelo on valmistunut.

Asiakaskoulutus on aloitettu väestötilastojen käyttö suunnittelussa -kurssilla. Vuoden aikana on järjestetty myös hintaindeksejä koskevaa asiakaskoulutusta. Asiakaskoulutus on pääsääntöisesti maksullista. Kurssija tullaan pitämään eri puolilla maata.

Tilastokeskus on jatkanut alueellisen tietopalvelun tehostamista. Lokakuussa avattiin Mikkelissä yhdessä Etelä-Savon Seutukaavaliiton kanssa alueellinen neuvontapiste. Alueellisen toiminnan suunnittelua ja valmistelua ohjaamaan on asetettu työryhmä.

Kertomusvuonna asetettiin julkaisujen kehittämisen projekti, jonka tehtäväalueeseen kuuluvat julkaisutekniikka, ulkoasukysymykset ja sarjajako. Projektin toimikausi päättyi vuoden 1987 lopussa.

Maksullisen palvelutoiminnan kehittämistä on jatkettu ja toimintaa hajautettu Tilastokeskuksen toimistoihin.

3.2.

Luokitusstandardien laadinta ja käytön edistäminen

Tilastokeskus julkaisi tammikuussa 1986 vuosittain laadittavan Kuntanumerointi -julkaisun, jossa on esitetty myös valtionhallinnon standardin (VHS 1023 ja 1028) mukaiset lääni-, seutukaava-alue- ja kuntamuoto-tunnukset.

Vuoden 1986 aikana on valmistunut Käsikirjoja-sarjassa (Nro 22) Ikäluokitukset, Ohjeita ikäluokitusten käytöstä -julkaisu, joka pyrkii yhtenäistämään ikäluokitusten käytössä nykyisin esiintyvää varsin kirjavaa käytäntöä. Julkaisu perustuu YK:n vuonna 1982 antamaan alustavaan ikäluokitussuositukseen.

Julkisyhteisöjen tehtäväluokitus on uudistettu ja julkaistu Käsikirjoja -sarjassa (Nro 10). Uudistus perustuu YK:n vuonna 1980 antamaan ns. COFOG-suositukseen.

Ammattiluokitus on uudistettu yhteistyössä työvoimaministeriön kanssa. Työvoimaministeriö on julkaissut uudistetun ammattiluokituksen, joka ilmestyy myös ruotsinkielisenä vuonna 1987. Tilastokeskus on vahvistanut valtion tilastotoimessa sovellettavaksi ammattiluokituksen, joka on 3-numerotasolle asti yhdenmukainen työvoimaministeriön ammattiluokituksen kanssa. Julkisen sektorin palkkatilastoja varten on tehty ammattiluokitus, joka noudattelee Tilastokeskuksen vahvistamaa luokitusta. Poikkeuksia on kuitenkin tehty, milloin perusaineiston laatu ja palkkatilastojen käyttötarkoitukset ovat niin vaatineet.

Myös toimialaluokitus on uudistettu ja vahvistettu. Julkaisu valmistuu vuoden 1987 alkupuolella. Yritysrekisteri ottaa uudistetun luokituksen käyttöön ensimmäistä kertaa tilastovuodesta 1986 lähtien. Muut tilastot ja tutkimukset ottavat uudistetun luokituksen käyttöön asteittain vuodesta 1988 lähtien. Vuonna 1987 julkaistaan myös erillinen toimialaluokituksen hakemisto, jota on tarkoitus pitää ajan tasalla tarpeen mukaan.

Lääkintöhallituksen toimesta on julkaistu tautiluokituksen uudistettu laitos (ns ICD-9). Se otetaan käyttöön vuoden 1987 alusta Suomen lisäksi sekä Ruotsissa että Norjassa.

Pohjoismaisen elinkeinotilastovaliokunnan (NUN) toimesta on valmistunut pohjoismaisten toimialatavararyhmien (NOR-NI) ja tavaraluokitusten (CCCN) välinen avain.

Tullihallituksessa ja Tilastokeskuksessa on valmisteltu siirtymistä uuteen tavaraluokitukseen (ns. Harmonoitu nimikkeistö) ulkomaankauppa- ja teollisuustilastoissa. Siirtyminen tapahtuu todennäköisesti vuoden 1988 alusta.

Tilastokeskuksessa on jatkettu luokitustietokantojen kehitystyötä. Tietokantaan on viety keskeiset demografiset standardiluokitukset, alueluokitukset ja uudistetut ammatti- ja toimialaluokitukset.

3.3.

Tilastokeskuksen tuotantomenetelmän uudistus

Vuosina 1981-1986 on Tilastokeskuksessa toiminut erillisenä projektina tuotantomenetelmien kehittämishanke.

Vuoden 1985 loppuun mennessä tehdyillä päätöksillä ja hankinnoilla on määritetty seuraavien vuosien tietojenkäsittelyn arkkitehtuurin päälinjat.

Uusien menetelmien ja välineiden tehokas käyttöön otto edellyttää puolestaan jatkuvia laitteisto- ja koulutusinvestointeja. Nykyteknologian mittapuulla Tilastokeskus on vasta puolivälissä matkalla kohti täysipainoista tietotekniikan hyödyntämistä.

Vasta hankitun tietokantojen hallintajärjestelmän (DATACOM/DB) käyttöönotto tuotantosovelluksissa alkoi vuonna 1986. Järjestelmän käyttöä laajennetaan seuraavat 4-5 vuotta Tilastokeskuksen tietovarannon hyötykäytön parantamiseksi. Tähän liittyen tietokeskeisten systeemis suunnittelumenetelmien ja näitä tukevien välineiden kehittäminen ovat kriittisiä lähivuosien tehtäviä.

Tulonjakotilaston tuotantomenetelmää on kehitetty ottamalla käyttöön tietokantaratkaisu. Kertomusvuonna aloitettiin väestön muutoksia kuvaavien tilastojen tietokannan rakentaminen sekä väestöennusteiden atk-järjestelmän siirtäminen VTKK:sta Tilastokeskukseen. Työvoimatutkimuksen tuotantomenetelmiä on kehitetty ja uusi taulukointiohjelmisto on otettu käyttöön. Teollisuustilaston tietojenkäsittelyssä on siirrytty tietokantaratkaisuun. Samassa yhteydessä on suoritettu työntutkimus- ja kehittämishanke, jonka pohjalta on rakennettu teollisuustilastojen uusi organisaatio ja tuotantomalli. Pääosa kansantalouden tilinpidon tietojenkäsittelyjärjestelmästä on kertomusvuonna siirretty VTKK:sta Tilastokeskukseen. Rahoitustilastoja varten on rakennettu mikrotietokonetiedostoja. Kertomusvuonna valmistui pankkiryhmittäinen anto- ja ottolainautustiedosto. Kuntien kantokykyluokitustyötä varten valmistui kuntakohtainen mikrotietokanta (KUTIKA). Myös muiden tilastojen tuotantomenetelmiä on kehitetty edelleen kertomusvuonna.

3.4.

Aineistojen yhtenäistäminen ja laadun parantaminen

Tilastokeskus on tehostanut laatuselosteiden laadintaa aiemmin valmistuneen raportin pohjalta. Tilastojen laatua kuvaavia 'tuoteselosteita' liitetään tilastojulkaisuihin ja muihinkin tuotteisiin (ml. tietokannat) vaihteittain vuosina 1986 -89. Vuoden 1987 alkupuolella valmistuu käsikirjojasarjassa ohjeisto erityyppisiä tilastoja varten.

Vuoden 1981 kotitaloustiedustelusta on laadittu perusteellinen laatuselvitys. Vuoden 1985 kotitaloustiedustelun yhteydessä kerättyjen tietojen pohjalta on suunniteltu rekisteripohjaisten asuinolotilastojen luotettavuusselvitystä. Lisäksi tekeillä on vuoden 1985 väestölaskennan sekä työvoimatutkimuksen laatuselvitykset.

Henkilöpohjaisissa tilastoissa käytettävästä yrittäjä-käsitteestä on valmistunut työryhmän raportti. Siinä esitetään useita täsmennyksiä ja toimenpide-ehdotuksia yhtenäisempään käytäntöön pääsemiseksi.

Tilastokeskuksen tutkimustoiminnan tehostamiseksi asetettiin työryhmä, jonka raportti valmistui loppuvuonna. Tavoitteena on mm. perustaa tilastomenetelmien kehittämistä ja yhtenäistämistä palveleva yksikkö sekä muutenkin laajentaa ja systematisoida tutkimustoimintaa virastossa. Tilastollisten menetelmien tuntemuksesta TK:ssa valmistui selvitys kesällä 1986.

Tilastokeskuksen tilastometodisten tarpeiden selvittämiseksi ja tilastotieteellisen asiantuntemuksen nostamiseksi on kertomusvuonna virastoon hankittu Helsingin yliopiston tilastotieteen laitokselta tohtoritason asiantuntemusta tilastotieteessä. Järjestely on toteutettu Suomen Akatemian rahoituksella. Vastaavin järjestelyin on Helsingin Kauppakorkeakoulun tohtoritason tutkija aloittanut kertomusvuonna tulonjakoa koskevien tutkimusten tekemisen Tilastokeskuksessa. Tutkimustulokset valmistuvat vuonna 1987.

Hallinnollisten aineistojen merkitys tilastotuotannossa on kasvanut. Perustiedoista huomattava osa saadaan nykyään hallinnollisista rekistereistä. Sen vuoksi hallinnollisten aineistojen luotettavuuteen ja tilastollisen hyväksikäytön edellytyksiin liittyviä kysymyksiä on ryhdytty selvittämään. Kertomusvuonna on tehty peruskartoitusta rekistereiden käytön laajuudesta ja käyttöön liittyvistä kokemuksista.

3.5.

Tietojen yhteis- ja monikäytön edistäminen

Yleisen ja julkisen liike- ja yhteisötunnuksen aikaansaaminen ei ole juuri edistynyt kertomusvuonna. Asiasta on neuvoteltu verohallinnon ja valtiovarainministeriön kanssa, mutta tulosta ei ole vielä syntynyt. Yhtenäinen tunnusjärjestelmä on edellytyksenä yrityksiä ja yritystyyppisiä yksikköjä koskevien aineistojen yhteis- ja monikäytölle. Asiaa on tarkemmin selostettu luvussa 4.11.

Ympäristöministeriö on jatkanut kertomusvuoden aikana ympäristötietojärjestelmän kehittämistä. Ministeriö on asettanut työryhmän laatimaan ehdo-

tusta ympäristöhallinnon ympäristö- ja luonnonsuojelualan atk-tunnistejärjestelmäksi. Työryhmän tehtävänä on selvittää ympäristöhallinnon tietorekistereiden yhteiset tunnistetarpeet, nykyisin käytössä olevat tunnisteet sekä laatia ehdotus ympäristöhallinnon atk-tunnistejärjestelmäksi. Tunnisteista on tarkoitus koota tietoarkisto vesi- ja ympäristöhallitukseen.

Maanmittaushallituksessa on jatkunut vuonna 1986 maa- ja metsätalousministeriön käynnistämä paikkatietojärjestelmän kehittäminen. Paikkatietojen yhteiskäytön edellytyksiä sekä yhteiskäyttöön liittyvien standardien kehittämistä varten asetettiin seitsemän työryhmää. Vuoden 1986 aikana työnsä ovat saaneet valmiiksi tietoalkioryhmä ja sijaintitarkkuusryhmä. Luokitusryhmä ja rekisteriryhmä ovat jatkaneet työtään seurantavuoden aikana ja ne jättävät raporttinsa keväällä 1987.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukainen kiinteistötietojärjestelmän kehittäminen on edistynyt vuoden 1986 aikana siten, että ympäristöministeriön vastuulla olevasta suunnitelmaosasta saatiin päätökseen kaavatietojärjestelmää koskevat kokeilut. Lisäksi kertomusvuonna valmisteltiin vuosia 1987-1995 koskevan suunnitelmaosan toteutussuunnitelmaa.

Aiemmin mainitut hankkeet rekisterien luotettavuuden selvittämiseksi sekä rekisterirekisterin kehittämiseksi ovat tärkeitä myös tietojen yhteis- ja monikäytön edistämisen kannalta.

Otantaan perustuvissa tutkimuksissa tietojenkeruu tehdään yleensä haastattelemalla, jolloin kustannusten pienentämiseksi henkilöotoksiin on liitetty perustutkimuksen lisäksi myös muita tutkimuksia. Työvoimatiedustelussa on lähes jokaisella modulilla ollut mukana maksullinen TK:n ulkopuolisen tilaama tutkimus.

Otoksen poiminta väestön keskusrekisteristä on koordinoitu tapahtuvaksi siten, että yhdellä kertaa poimitaan useita otoksia. Poimintakertoja on vuodesta 1986 lähtien kaksi; vuoden vaihteessa poimitaan keväällä käytettävät ja heinäkuun alussa syksyllä käytettävät otokset. Käyttöön on otettu järjestelmä, jossa samaa henkilöä ei poimita TK:n otoksiin seuraavan viiden vuoden aikana. Tällä pyritään vähentämään vstaajille aiheutuvaa rasitetta ja vastausväsymystä.

Paneelitutkimusmentelmien estimointiteoriaa on kehitetty edelleen. Tavoitteena on muutostietojen estimointijärjestelmä.

Maatilatalouden yritystilaston ja maatilahallituksen otosten yhdistäminen on saatu valmiiksi. Vuodesta 1986 lähtien tilastot tehdään yhteisellä otoksella.

3.6.

Tilastotuotannon nopeus ja oikea-aikaisuus

Tilastokeskuksessa on jatkettu toimintasuunnitelman seurannan yhteydessä ns. viivetilastoa ja laskettu eri tyyppisten tilastojen keskimääräiset valmistusajat (viikkoa):

	1984	1985	1986*
kuukausitilastot	6,9	6,9	6,6
neljännesvuositilastot	14,9	13,6	15,0
vuositilastot	53,4	50,4	51,4

Muiden tilastovirastojen keskimääräinen tilanne on seuraava:

	1984	1985	1986*
kuukausitilastot	4,5	6,5	6,9
neljännesvuositilastot	14,4	14,8	13,6
vuositilastot	46,2	40,0	39,5

Esitettyyn taulukkoon on syytä suhtautua varauksella, sillä tilastoryhmien rakenteelliset muutokset heijastuvat keskiarvotiedoissa.

Varaukselliseen suhtautumiseen on syytä myös siksi, että tilastojen valmistusajat on laskettu tilastoitavan kauden päättymisestä tilastojulkaisun ilmestymiseen. Monasti tiedot ovat kuitenkin käytettävissä jo siinä vaiheessa, kun tiedostot on saatu valmiiksi, mutta julkaisua vasta laaditaan tai se on kirjapainossa.

Tilastotuotannon nopeuden kehittymistä voidaan tarkastella myös neljännesvuosi- ja kuukausitilastojen suhteellisena lisääntymisenä. Seuraavassa taulukossa esitetään tilastojulkaisujen jakautuminen tilastoryhmittäin (%):

Tilastokeskus:	1984	1985	1986 *
kuukausitilastot	11,5	12,4	12,7
neljännesvuositilastot	19,4	20,7	23,4
vuositilastot	69,1	66,9	63,9
Yhteensä	100,0	100,0	100,0
Muut tilastovirastot:	1984	1985	1986 *
kuukausitilastot	14,3	15,1	14,3
neljännesvuositilastot	3,8	3,6	3,6
1/2-vuositilastot	4,5	5,0	5,7
vuositilastot	77,4	76,3	76,4
Yhteensä	100,0	100,0	100,0

3.7.

Henkilöstökoulutus

Tilastokeskuksen avainhankkeena seurantakaudella on ollut henkilöstön kehittäminen. Tämä on merkinnyt mm. sitä, että on pyritty tutkimaan tavanomaisen kurssimuotoisen koulutuksen ohella muita oppimisen ja henkilöstön kehittämisen keinoja. Vuoden alusta käynnistyi atk-avusteisen työprosessin kehittämistutkimus, jonka yhtenä tavoitteena on oppia jatkuvaa työn kehittämistä kaikkien työyksikön työntekijöiden voimin ja samalla luoda työkokonaisuuksia, joissa tapahtuisi entistä enemmän oppimista työnteon ohella.

Tilastotyön koulutusohjelmaa on jatkettu. Tähän mennessä noin 120 tilastonlaatijaa on osallistunut tähän koulutukseen ja ensimmäiset ovat jo suorittaneet koko koulutusohjelman. Koulutus on sisällöltään yleistä ammatillista koulutusta, joka on suunniteltu täydentämään tilastonlaatijoiden työkokemusta ja kohottamaan ammattitaitoa.

Tilastokeskuksen akateemisen henkilöstön koulutuksen tarvetta on selvitetty työryhmässä, jonka esitysten pohjalta tullaan toteuttamaan tilastolistien menetelmien täydennyskoulutus.

Tilastokeskus ei ole kyennyt resurssien puutteen vuoksi huolehtimaan valtion tilastotointa palvelevan täydennyskoulutuksen järjestämisestä muille tilastoviranomaisille.

3.8.

Kansainväliseen tilastoyhteistyöhön osallistuminen

Kansainvälinen yhteistyö on kertomusvuonna ollut vilkasta. Pohjoismaiden yhteistyötä on harjoitettu niin yhteispohjoismaisella kuin maiden keskinäisellä tasolla.

ECE:n Euroopan tilastokonferenssin piirissä harjoitettavaan tilastoyhteistyöhön on osallistuttu aktiivisesti. Suomi on mukana useissa ECE:n tilastojen kehittämis- ja yhtenäistämishankkeissa.

OECD:n tilastoalan toimintaan osallistuttiin edellisvuosien tapaan. Suomen ja SEV:n tilastoyhteistyön päätavoitteena oli tietojen vertailukelpoisuuden parantaminen. Yhteistyötä harjoitettiin myös eri maiden tilastovirastojen kanssa.

Kertomusvuonna käynnissä olleista kansainvälisistä projekteista, joissa Suomi on ollut aktiivisesti mukana, mainittakoon

- YK:n ja SEV:n kansantalouden tilinpitojärjestelmien vertailtavuuden parantaminen. Tähän YK:n työohjelmiin sisältyvään hankkeeseen ovat osallistuneet Suomen lisäksi Bulgaria ja SEV:n sihteeristö. Vertailutulokset on saatu valmiiksi ja ne esitetään Euroopan tilastokonferenssin seuraavassa istunnossa. Tilinpitojärjestelmien vertailua jatketaan väestön kokonaiskulutuksen osalta Tsekkoslovakian kanssa.
- YK:n kansainvälinen vertailuprojekti (ICP), jonka tarkoituksena on valuuttojen keskinäisistä arvostusvinoimista puhdistettujen vertailukelpoisten bruttokansantuotetietojen aikaansaaminen. Vuonna 1986 saatiin Suomen osalta suoritettua projektin viidenteen vaiheeseen sisältyvä tietojen keruu ja muokkaus. Jatkotyö tapahtuu lähinnä kansainvälisellä tasolla.
- viisi vuotta kestänyt kansainvälinen yhteistyöhanke tilastollisen taulukointiohjelmiston (INTERTAB) kehittämiseksi. YK:n rahoituksen väheneminen sekä eräiden osallistujamaiden vaikeudet osuutensa testaamisessa ovat viivästyttäneet ohjelmiston 1. version valmistumista ja lykänneet 2. version aloittamista.
- pohjoismainen tilastokirjastojen viitetietokantaprojekti List Stat, joka tähtää tilastotietojen käytettävyyden ja saatavuuden edistämiseen.

- Pohjoismaisella tasolla on menossa useita yhteistyöhankkeita, jotka tähtäävät tilastojen yhteispohjoismaisen vertailtavuuden parantamiseen. Kertomusvuonna keskeisiä hankkeita olivat ammattikuolleisuus- ja tulotilastoprojektit sekä elinoloja koskeva vertailututkimus.
- Suomen, Ruotsin ja Unkarin yhteinen, ympäristötilastojen metodeja kehittävä työryhmä on laatinut raportteja ympäristötilastojen eri osa-alueilta. Vuonna 1986 ryhmä tutki vesi- ja maankäyttötilastojen ongelmia.

3.9.

Yhteistyön kehittäminen valtion tilastotuotantoon vaikuttavien viranomaisten kanssa

Tilastokeskuksen ja eri tilastovirastojen sekä muiden tilastotoimeen vaikuttavien viranomaisten kanssa käytävät vuosittaiset neuvottelut - ns. koordinaointikierros - toteutettiin vuoden 1986 syksyllä aiempaan tapaan. Tilastotoimen nopeus- ja kustannustietojen sekä kehittämishankkeiden päivittämisen lisäksi esillä olivat tilastotietojen tarpeen seuranta ja toiminnan sopeuttaminen muuttuviin tarpeisiin sekä tilastointiin liittyvä yhteistyö tilastoviranomaisen ja ao. ministeriön kesken.

Kertomusvuoden aikana käytiin liikenneministeriön ja Tilastokeskuksen johdon välillä neuvotteluja liikenneministeriön hallinnonalan lähivuosien tietotarpeista ja tilastotoimen sopeuttamisesta niihin.

3.10.

Tilastojärjestelmien ja eri hallinnonalojen suunnittelu- ja seurantarjestelmien yhteensovittaminen

Opetushallinnon tietokannan (OSTIKA) määrittelyvaihe valmistui syksyllä 1986. Tilastokeskus on ollut mukana tietokannan kehittämisessä. Väestön tutkinto- ja koulutus rakenne-ennuste laaditaan Tilastokeskuksen ja opetushallinnon viranomaisten yhteistyönä. Ennuste valmistuu keväällä 1987.

Tilastokeskus kerää opetusministeriön rahoituksella tiedot korkeakoulujen henkilöstöstä vuodelta 1986 korkeakoulujen talous- ja toimintasuunnitelmätietokantaa (KOTA) varten. Tavoitteena on, että myöhem-

min korkeakoulut itse vievät ao. tiedot tietokantaan.

Tilastojärjestelmien ja eri hallinnonalojen suunnittelu- ja seurantajärjestelmien yhteensovittaminen tapahtuu käytännössä sektorikohtaisten tilastotietokantojen avulla. Valmistuneet ja suunnitteilla olevat tietokannat, joita on selostettu luvuissa 2.2. ja 3.1., palvelevat eri hallinnonalojen suunnittelua ja seurantaa samalla kun ne lisäävät tilastotietojen hyväksikäyttöä hallinnossa.

4.

AINEISTO- JA TILASTOKOHTAISET KEHITTÄMISHANKKEET

Tilastotoimen kehittämishankkeissa on mainittu eräitä yhteiskunnan toimintaloja, joita koskevaa tilastointia tulisi sisällöllisesti kehittää. Tässä luvussa keskitytään näihin hankkeisiin.

4.1.

Väestön tulot ja varallisuus

Kertomusvuoden aikana jatkettiin tulonjakotilaston tuotantojärjestelmän kehittämistä. Tämän rinnalla on kehitetty tilaston tietosisältöä tarkistamalla käytettävissä olevan tulon käsitettä ja mittaamista. Kertomusvuonna on myös selvitetty paneelimenetelmään siirtymisen vaikutuksia tilaston luotettavuuteen.

Ansiotasoindeksin määräaika-uudistusta ja siihen liittyvää palkkatilastotietokannan suunnittelua on jatkettu. Systemisuunnitelman valmistuminen siirtyy vuoden 1987 kevääseen. Tavoitteena on julkaista uutta ansiotasoindeksiä vuoden 1988 1. neljänneksestä lähtien.

Keskeisissä hintaindekseissä, kuluttajahintaindekseissä (KHI) sekä tuottajahintaindekseissä (THI) käynnistettiin kertomusvuonna uudistustyö, jonka yhteydessä vaihdetaan perusvuodeksi 1985 sekä tehdään menetelmällisiä korjauksia. Tietokantaratkaisun käyttöönoton jälkeen ovat hintatilastojen palvelumahdollisuudet merkittävästi lisääntyneet, mikä onkin näkynyt tehtyjen erillistulosteiden määrän kasvussa.

4.2.

Ympäristöolot ja ympäristönsuojelu

Valtioneuvoston kesällä 1986 asettaman ympäristötalouskomitean työhön liittyen ympäristöministeriö käynnisti selvityksen yritysten ympäristönsuojeluinvestointien ja käyttökustannusten tilastoimiseksi.

Ympäristöministeriö on jatkanut ilmansuojelulain velvoitteen mukaisesti ilmansuojelun tietorekisterin kehittämistä. Rekisterin päästö- ja päätösosat ovat koekäytössä ja seurantavuonna on kehitetty ilman laatua kuvaavaa rekisterin osa-aluetta.

Ympäristöministeriössä on käynnistynyt syksyllä 1986 valtakunnallinen tutkimus kiviaineksen kulutuksesta. Selvitystyön tulee olla valmis vuoden 1988 alkupuolella.

Tilastokeskus on jatkanut luonnonvaratilinpidon kehittämistä yhdessä muiden viranomaisten kanssa. Käynnissä olevaa esitutkimusta rahoittaa maa- ja metsätalousministeriö.

Pohjoismaiden neuvosto teki vuonna 1984 aloitteen luonnonvarojen yhteispohjoismaisen kuvausmallin kehittämistä. Kertomusvuonna laadittussa raportissa on selvitetty tietojen tarvetta ja esitetty jatkotoimenpide-ehdotuksia. Ilman laadun ja kansantalouden kehityksen välisten yhteyksien mallittamiseen liittyvä selvitys aloitettaneen vuonna 1988.

Metsäntutkimuslaitos on jatkanut metsäekosysteemin tilan seurantahanketta perustamalla vuoden 1986 aikana Pohjois-Suomeen pysyvät koealat. Vuosina 1985 ja 1986 kerätty aineisto käsitellään lähivuosina. Samoille koealoille palataan uudelleen vuonna 1992. Osaa koealoista seurataan ympäristöministeriön käynnistämän ilman epäpuhtauksia seuraavan hankkeen (ILME) yhteydessä.

Tilastokeskuksessa on jatkunut järjestyksessä neljännän ympäristötilastollisen kokoomajulkaisun laadintatyö vuonna 1986. Kokoomajulkaisu valmistuu vuoden 1987 keväällä.

Muovituoteteollisuuden osalta saatiin vuonna 1986 ympäristöministeriön osittaisrahoituksella valmiiksi ensimmäinen toimialakohtainen jätetutkimus. Lisäksi aloitettiin koko kemian teollisuutta koskevan jätetutkimuksen laadinta.

Tilastokeskuksessa laadittiin yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa vuonna 1986 ensimmäinen taajamien maankäyttötilasto.

4.3. Elinolot

Suomalaisten hyvinvointia vuonna 1986 kuvaavan elinolotutkimuksen aineiston käsittely on alkanut. Samanaikaisesti elinoloja tutkitaan myös muissa pohjoismaissa. Tavoitteena on tuottaa vertailukelpoisia tietoja pohjoismaisesta hyvinvoinnista.

Kertomusvuonna tehtiin selvitys asuntolainojen korkojen verovähennysoikeutta käyttäneistä asutuskunnista. Osittain asuntohallituksen rahoittamassa selvityksessä tarkasteltiin korkovähennysoikeuden tuottamaa etuutta ja sen jakautumista eri väestöryhmille sekä näiden asuinoloja. Ensimmäiset tulokset saatiin kertomusvuonna, raportti valmistuu vuoden 1987 aikana.

Lääkintöhallitus perustaa vuoden 1987 alusta lääketieteellisiä tietoja sisältävän rekisterin syntyneistä lapsista. Kertomusvuonna testattiin rekisterin tietosisällön määrittävää lomaketta. Kertomusvuonna Lääkintöhallitus uudisti myös sairaaloiden ns. poistoilmoitusrekisterin, joka kuvaa vuodeosastojen päättäneitä hoitojaksoja.

Kansainvälinen terveysjärjestö (WHO) on laatinut Terveyttä kaikille vuoteen 2000 -ohjelman. Ohjelman seuranta varten on aloitettu indikaattoreiden kehittämistyö. Tavoitteena on kehittää Pohjoismaissa vertailukelpoiset terveysindikaattorit WHO:n Euroopan alueen mittareiden rinnalle.

Tilastokeskuksessa on suunnitteilla väestön ajankäyttöä koskeva tutkimus, jonka aineisto kerätään huhtikuusta 1987 maaliskuuhun 1988. Tutkimuksessa selvitetään suomalaisten tämänhetkistä ajankäyttöä, ajankäytön muutoksia vuodesta 1979 vuoteen 1987, vuodenaikojen vaihtelun vaikutusta ajankäyttöön sekä eri väestöryhmien ajankäyttöä.

Elinkeinoelämän tukea taiteille selvitettiin yhteistyössä taiteen keskustoimikunnan kanssa. Raportti tutkimuksesta valmistui syksyllä 1986.

Taiteen keskustoimikuntaan on luotu taiteilija- ja apuraharekisteri, jota voidaan jatkossa hyödyntää tilastojen laatimisessa.

Liikenneministeriön osittain rahoittaman viestintätilastoinnin kehittämisprojekti on jatkanut toimintaansa. Kertomusvuoden aikana on suunniteltu ja laadittu viestintätilasto, joka ilmestyy keväällä 1987.

Museovirasto toimeenpani kesällä 1986 joka viides vuosi suoritettavan valtakunnallisen museotutkimuksen. Kaikki museotyyppit kattava museotilasto ilmestyy vuonna 1987.

Opetusministeriön ja urheilun keskusjärjestöjen yhteistyönä on aloitettu urheilun toimintatilaston suunnittelu. Opetusministeriö, Urheilumuseo ja Valtion tietokonekeskus suunnittelevat yhdessä urheilua kuvaavaa tietokantaa.

Tilastokeskus on laatinut sukupuolten tasa-arvoa kuvaavan taskutilaston. Julkaisu sisältää keskeisiä tietoja miesten ja naisten asemasta: terveydestä, koulutuksesta, työelämästä, tuloista, ajankäytöstä, yhteiskunnallisesta osallistumisesta jne.

4.4. Tuotanto ja työvoima

Kansantalouden tilinpidon kehittämisprojekti, jonka tavoitteena on perusvuoden vaihtamisen lisäksi tilaston käyttökelpoisuuden lisääminen ja tilinpidon rakenteen tarkistaminen, on edistynyt kertomusvuonna suunnitelmien mukaan. Tarkistetut aikasarjat julkaistaan syksyllä 1987. Kansantalouden tilinpiitoon liittyvän bruttokansantuotteen kuukausikuvaajan kokeiluvaihe saatettiin päätökseen kertomusvuonna. Tiedot julkistettiin ensimmäistä kertaa ja kuvaaja siirrettiin normaaliin tuotantoon.

Alueittaisen taloustiedon määrää lisättiin tuottamalla kotitalouksien sekä kuntien ja kuntainliittojen tulotiedot lääneittäin. Vuodelta 1982 tehtiin koelaskenta ja vuoden 1984 tulotiedot julkaistaan kesällä 1987 kansantalouden tilinpidon lääneittäisten tuotantotietojen yhteydessä.

Tilastokeskus asetti keväällä 1986 maataloustilastojen koordinointityöryhmän, jonka tehtävänä on seurata ja valvoa vuonna 1983 ilmestyneessä maataloustilastojen koordinointiraportissa esitettyjen kehittämistoimenpiteiden toteutumista. Työryhmä on käsitellyt kertomusvuonna mm. maataloustilastojärjestelmää, maataloustilastojen rationalisointia se-

kä maataloustilastoluokituksia ja tunnusjärjestelmien yhtenäistämistä.

Maatalouden aluetietokanta (MALTIKA) julkistettiin marraskuun alussa. MALTIKA on ensimmäinen sektori-tietokanta, joka on perustettu ALTIKA-yleistietokannan rinnalle. MALTIKA sisältää sekä maatilahallituksen rekisterien tietoja, joita maatilahallitus käyttää omassa tilastotuotannossaan, että Tilastokeskuksen ALTIKAN tietoja maataloudesta.

Alkuvaiheessa MALTIKA sisältää tietoja maatilarekisteristä, metsätilarekisteristä, puutarhayritysrekisteristä, maatilahallituksen tukemistoimiston keräämistä aineistoista ja maatilahallituksen lainoitustilaston tiedoista. MALTIKAA laajennetaan tulevien vuosien aikana mm. otostilastojen osalta.

Samanaikaisesti on ASTIKAAan lisätty n. 200 maataloutta kuvaavaa pitkää aikasarjaa.

Metsäntutkimuslaitos on kertomusvuonna jatkanut raakapuumarkkinoiden seurantatietojärjestelmän kehittämistä ja sen muuttamista atk-pohjaiseksi. Ajanjaksolla heinäkuu 1985 - lokakuu 1986 on tietojärjestelmän pohjalta julkaistu 90 puumarkkinoita koskevaa tilastotiedotetta.

Teollisuustilastojen uudistamisprojekti on kuluvan vuoden aikana edennyt käyttöönottovaiheeseen. Uuden tietosisällön mukainen kysely lähetetään yrityksille vuoden 1987 helmikuussa. Teollisuustilastojen julkaisujen ja tulostusten uudistaminen on aloitettu. Kuukausittaisen volyyymi-indeksin julkaisun sisältöä ja tuotantotekniikkaa on edelleen kehitetty.

Kauppa- ja teollisuusministeriön toimesta aloitettiin kertomusvuonna alueellisen energiatilaston suunnittelu. Hanke päättyy vuoden 1987 lopussa.

Tilastokeskuksessa on valmistunut kauppa- ja teollisuusministeriön rahoituksella yhtenäinen kaupan aikasarja 1968-85. Vähittäiskaupan myyntitilastossa on otettu käyttöön karkea hyödykeryhmittely. Tukkukaupan tilastossa käytössä ollut hyödykenimikkeistöä on laajennettu kertomusvuonna.

Palvelujen ulkomaankaupan tilastoinnin kehittämistä tutkinut työryhmä sai työnsä valmiiksi keväällä 1986. Projekti julkaisi kolme erillistä raporttia. Tilastokeskus on aloittanut jatkotoimenpiteiden suunnittelun.

Rahoitustilastojen peittävyden parantamiseksi otettiin tilastoinnin piiriin kertomusvuonna pankkien rahoitusyhtiöt. Ensimmäinen julkaisu koskee vuoden 1985 lopun tilannetta sekä I ja II neljänestä vuodesta 1986. Vuoden 1987 alussa valmistuu myös ensimmäinen leasing-tilasto vuodelta 1985.

Tilastokeskuksessa on ollut käynnissä Teknologian kehittämiskeskuksen rahoittama hanke tutkimustilastojen laajentamiseksi tiede- ja teknologiatilastoiksi. Aineettomien investointien tilastoinnin kehittämistä on jatkettu vuonna 1985 luotujen peruskäsitteiden pohjalta ja ensimmäinen koetiedustelu yrityksille käynnistyi kertomusvuoden lopulla.

Palveluelinkeinoja koskevien taloustilastojen kokonaissuunnittelua ei ole voitu aloittaa, koska nykyisellä tuotantokapasiteetilla näiden tuottamiselle ei ole edellytyksiä.

Kertomusvuonna julkaistiin työolotutkimuksesta osareportti, joka kuvaa tietotekniikan leviämistä ja merkitystä työelämässä. Tutkimus laadittiin Helsingin yliopistolla toimivan tutkijaryhmän ja Tilastokeskuksen yhteistyönä.

Työttömyyden mittaustavan tultua esille näkyvästi myös julkisuudessa on pohdittu työttömyyseläkeläisten sisällyttämistä työttömiin ja päätetty muuttaa mittaustapaa vuoden 1987 alusta siten, että työttömyyseläkeläisistä luetaan työttömiin vain ne, jotka täyttävät työttömyyskriteerit.

4.5.

Rekisteripohjainen väestölaskenta

VL 90-esiselvitystyöryhmän työ päättyi keväällä 1986. Siinä olivat mukana elinkeinoelämän järjestöt, valtiovarainministeriö, verohallitus ja Väestörekisterikeskus. Työryhmän työn pohjalta Tilastokeskus aloittaa vuodesta 1987 alkaen vuosittaisen ja alueittaisten ammatti- ja elinkeinotilastojen laatimisen. Yksityisen sektorin työpaikkatiedot saadaan osittain palkka- ja eläkerekisteristä ja eläkevakuutustiedoista ja osittain monitoimipaikaisille yrityksille tehtävästä listatiedustelusta. Valtion ja kuntien työntekijöiden työpaikkatiedot saadaan osittain valtiokonttorin ja Kunnallisen eläkelaitoksen tiedoista osittain virastoille ja laitoksille tehtävillä tiedusteluilla. Ammattitiedot saadaan kuntien ja valtion palkkarekistereistä,

verotusrekisteristä ja väestön keskusrekisteristä. Muut laskentojen yhteydessä käsiteltävät tiedot saadaan perinteiseen tapaan eri rekistereistä.

Tarkoituksena on julkaista keskeisimmät väestölaskentatiedot vuosittain ns. ammatti- ja elinkeinotilastona. Tilaston laatua kehitetään niin, että se tuottaa vuoden 1990 väestölaskentaan riittävän hyvät työpaikka- ja ammattitiedot, jolloin väestölle suunnatuista tietojen lomakekeruusta voidaan kokonaan luopua.

4.6.

Vuoden 1985 asunto- ja elinkeinotutkimus

Projekti on marraskuussa 1985 tehdyn lomaketiedustelun jälkeen edennyt suunnitelman mukaisesti. Tietojen kooditus on tehty vuoden 1986 aikana. Lomaketietojen peittävyysprosentti on 98,4, mitä voidaan pitää varsin hyvänä, kun on kysymys suorasta postitiedustelusta. Kuntasektorille tarjottu tilastopaketti on saanut hyvän vastaanoton; käytännöllisesti katsoen kaikki kunnat ovat tehneet tietopalvelusopimuksen. Näiden yhteisarvo on vajaat 9 milj. markkaa.

Ensimmäiset ennakkotilastot asumisoloista ja elinkeinorakenteesta valmistuivat vuoden 1986 lopulla. Suunnitelmien mukaiset lopulliset tilastot tehdään vuoden 1987 aikana.

4.7.

Vuosittaiset asunto-, rakennuskanta- ja poistumatilastot

Tilastokeskuksessa on jatkettu edelleen rakennus-, asuntokanta- ja toimitilatilastojen suunnittelua. Asuttua asuntokantaa koskeva tilasto julkaistaan vuonna 1987 väestölaskennan 1985 yhteydessä. Alustavien tietojen perusteella voidaan todeta, että koko asuntokantaa ja asuntovaramaa koskevia tilastoja ei toistaiseksi pystyttäne tuottamaan. Toimitila- ja rakennuskantatilastojen tuottamisen edellytykset selviävät, kun vuoden 1986 määräaikaistarkistukset on saatettu loppuun väestörekisterikeskuksessa. Tuotannon toivotaan pääsevän alkuun vuonna 1987. Poistumatilastoja ei voida toistaiseksi tehdä.

4.8. Kotitaloustiedustelut

Tuotantomentelmän uudistus nopeutti tulosten valmistumista siten, että ensimmäiset tiedot, jotka perustuivat osaan aineistoa, voitiin julkaista puoli vuotta aikaisemmin kuin ennen.

Eri vuosina tehtyjen kotitaloustiedustelujen tulosten vertailun helpottamiseksi on rakennettu tutkimuskäyttöön tiedosto, johon on viety tuloja ja ilmaisupalveluja koskevat tiedot vuosilta 1966 - 1981. Kulutustiedot liitetään tiedostoon samalla kuin vuoden 1985 tiedot.

Julkaisujen kehittämistä on jatkettu. Kestokulutus-hyödykkeiden omistuksesta on laadittu julkaisu, jossa tarkastellaan varantohyödykkeitä toisaalta korvaavina ja toisaalta varantoa täydentävinä hyödykkeinä.

Kertomusvuonna on suunniteltu myös vuonna 1987 toteutettavaa velkaantumis- ja säästämistutkimusta, jossa tutkitaan kotitalouksien velkaantumisen ja säästämisen määrää ja rakennetta, mm. luotonkäyttöä hankintoihin.

4.9. Aikuiskoulutus

Tilastokeskus on tehnyt kertomusvuonna opetusministeriön rahoituksella korkeakoulujen täydennyskoulutusta koskevan koetiedustelun, jonka perusteella laadittava tilasto valmistuu vuonna 1987. Tilastokeskus aloittaa näillä näkymin syksyllä 1987 ammatillista aikuiskoulutusta kuvaavan tilaston laadinnan.

4.10. Automaatio ja tuotannon automatisointi

Tuotantoelämässä tapahtuvien rakenteellisten muutosten kuvaamiseksi valtion tilastotoimen kehittämissuunnitelmassa eräänä painopistealueena nähtiin automaatiota kuvaavien tilastojen kehittäminen. Kertomusvuonna on teknologiaindikaattoriprojektin yhteydessä selvitetty mahdollisuuksia tuottaa mm. tuotantokoneiston teknologista tasoa kuvaavia indikaattoreita. Ainoa käytettävissä oleva indikaattori

on käytössä olevien robottien lukumäärä sovellutus-alueittain. Tuotannon automaatiota kuvaavien yhtenäisten ja kattavien tilastojen kehittämistä ei ole aloitettu.

4.11.

Yritystilastot ja yritysrekisteri

Tilastokeskus asetti keväällä projektin kehittämään edelleen yritys- ja toimipaikkarekisteriä. Projektin ensisijaisena tavoitteena on saattaa rekisteri päivitykseltään vuosirytmiiin. Tavoitteena on myös suunnitella ja toteuttaa uuden toimialaluokituksen vienti rekisteriin, laajentaa rekisteriä valtion yksiköillä sekä tehostaa palvelukykyä ja markkinointia. Projekti kestää vuoden 1988 loppuun.

Valmisteilla oleva, vuotta 1984 koskeva yritys- ja toimipaikkarekisteri on merkittävästi aikaisempia rekistereitä laajempi, sillä mukana ovat nyt liikevaihtoverovelvollisten yritysten ja liikkeenharjoittajien lisäksi kaikki muutkin työnantajina toimivat yritykset. Yritystason yksikköjä on rekisterissä noin 140 000. Kertomusvuoden aikana rekisteriin liitettiin myös valtion 1060 virastoa ja laitosta, joilla on yhteensä noin 4000 toimipaikkaa.

Tilastokeskus on käynyt neuvotteluja verohallinnon ja valtiovarainministeriön kanssa mahdollisuuksista luovuttaa liike- ja yhteisötunnus edelleen tarvitsevien käyttöön. Asiaa ei ole saatu päätökseen. Julkisen ja yleisessä käytössä olevan yritystunnuksen puute vaikeuttaa järkevää yrityssektorin sisäistä kanssakäymistä sen ohella, että tilastotoimen mahdollisuudet palvella yritysrekisterikäyttäjiä eivät pääse laajenemaan tältä osin.

Tilastokeskus esittääkin, että valtiovarainministeriö ryhtyisi tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta verohallinnossa jo käytössä oleva liike- ja yhteisötunnus (LY-tunnus) saataisiin julkiseksi ja yleisesti käytössä olevaksi tunnukseksi.

Lapin seutukaavaliitto on yhdessä eräiden muiden alueorganisaatioiden kanssa asettanut projektin valmistelemaan mahdollisen Lapin yritysrekisterin perustamista. Projekti on toistaiseksi kartoittanut toimivat alue- tai kuntatason rekisterit, tutkinut mahdollisen rekisterin käyttötarpeen sekä selvittänyt teknisiä ratkaisuvaihtoehtoja. Noin puolella

seutukaavaliitoista on joko oma tai muiden alueorganisaatioiden kanssa yhteinen yritysrekisteri.

Yritystilastojen kehittämiseksi on oltu tiiviisti mukana elinkeinoveroaineistojen kehittämisessä, joka on erityisen tärkeää varsinkin palvelualojen tilastoinnille.

4.12.

Kiinteistötietojen rekisteröintijärjestelmän tilastollinen hyväksikäyttö

Kiinteistötietojärjestelmän kehittämisestä raportoitiin edellä kohdassa 3.5. Kiinteistötietojärjestelmän tilastollista hyväksikäyttöä ei ole toistaiseksi selvitetty.

5.

TILASTOTOIMEN KUSTANNUKSET

Valtion tilastotoimen kokonaismenot kasvoivat edellisvuodesta 20,3 % ja olivat vuonna 1985 139,2 milj. mk, josta laskentojen (väestö- ja asuntolaskennat, kotitaloustiedustelut) osuus 13,7 milj. mk. Edellisenä vuonna valtion tilastotoimen menot olivat 115,7 milj. mk. Tilastokeskuksen osuus valtion tilastotoimen kustannuksista oli vuonna 1985 68,3 %. Edellisenä vuonna vastaava osuus oli 65,0 %.

VALTION TILASTOTOIMEN KUSTANNUKSET VIRANOMAISITTAIN V. 1985

Viranomainen	1 000 mk	§
Ammattikasvatushallitus	300	0,2
Asuntohallitus	803	0,6
Ilmailuhallitus	120	0,1
Ilmatieteen laitos	2 500	1,8
Kauppa- ja teollisuusministeriö	253	0,2
Kouluhallitus	450	0,3
Lääkintöhallitus	1 780	1,3
Maanmittaushallitus	300	0,2
Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos	2 225	1,6
Maatilahallitus	5 754	4,1
Matkailun edistämiskeskus	57	0,0
Merenkulkuhallitus	738	0,5
Merentutkimuslaitos	281	0,2
Metsähallitus	340	0,2
Metsäntutkimuslaitos	5 640	4,1
Oikeusministeriö	283	0,2
Posti- ja telehallitus	962	0,7
Rautatiehallitus	846	0,6
Riista- ja kalatalouden tutki- muslaitos	1 400	1,0
Sisäasiainministeriö	235	0,2
Sosiaalhallitus	2 461	1,8
Sosiaali- ja terveysministeriö	680	0,5
Tie- ja vesirakennushallitus	1 008	0,7
Tilastokeskus	95 085	68,3
Tullihallitus	4 244	3,1
Työsuojeluhallitus	1 000	0,7
Työterveyslaitos	400	0,3
Työvoimaministeriö	4 797	3,4
Vesi- ja ympäristöhallitus	3 925	2,8
Ympäristöministeriö	350	0,3
YHTEENSÄ	139217	100

VALTION TILASTOTOIMEN KUSTANNUKSET TILASTORYHMITÄIN V. 1985

Ryhmä	1 000 mk	%
1. Väestö- ja sosiaalitilastojärjestelmä	147	0,1
2. Väestö	3 680	2,6
3. Työvoima ja työolot	10 243	7,4
4. Terveys	5 388	3,9
5. Koulutus	6 932	5,0
6. Tutkimus	883	0,6
7. Kulttuuri, vapaa-aika ja ajankäyttö	-	0,0
8. Sosiaalipalvelut	1 950	1,4
9. Oikeus	4 404	3,2
10. Yhteiskunnallinen osallistuminen	294	0,2
11. Asuminen	1 981	1,4
12. Kotitalouksien tulot, kulutus ja varallisuus	23 730	17,0
13. Muut elinoloja koskevat tietoineistot	5 004	3,6
14. Yleiset taloudelliset olot	8 537	6,1
15. Maa-, metsä- ja kalatalous, metsästys	16 095	11,6
16. Teollisuus, kaivannaistoiminta ja energiahuolto	8 937	6,4
17. Rakennustoiminta	2 355	1,7
18. Kauppa, ravitsemus- ja majoitustoiminta	9 101	6,5
19. Liikenne	6 086	4,4
20. Rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistötoiminta	5 157	3,7
21. Yhteiskunnallisten ja henkilökohtaisten palvelusten tuottaminen	3 603	2,6
22. Talouselämää koskevat tilastot ja tietoineistot	6 329	4,6
23. Ympäristö ja maankäyttö	8 381	6,0
YHTEENSÄ	139217	100

